

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

4/2026

OBSAH***Rozhodnutia vo veciach občianskoprávných – Veľký senát***

25. **Ochrana osobnosti. Zmluvné poistenie. Povinné poistenie. Premlčanie. Premlčacia doba.**
- Pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa §13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uplatnených podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení účinnom do 31.07.2024, priamo poškodeným proti poisťovateľovi, začína premlčacia doba plynúť v zmysle § 104 Občianskeho zákonníka rok po poistnej udalosti. 3
26. **Rozhodcovský rozsudok. Právomoc.**
- Nedostatok právomoci rozhodcovského súdu môže byť namietaný v žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov aj v prípade, ak účastník rozhodcovského konania nepodal návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci na všeobecný súd alebo ho vzal späť. Rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci nepredstavuje o tejto otázke prekážku res iudicata. 27

25.**R O Z H O D N U T I E**

Pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uplatnených podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení účinnom do 31.07.2024, priamo poškodeným proti poisťovateľovi, začína premlčacia doba plynúť v zmysle § 104 Občianskeho zákonníka rok po poistnej udalosti.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 12. mája 2026 sp. zn. 1VCdo/9/2025)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Humenné (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom (v poradí druhým) zo 16. mája 2023 sp.zn. 6C/15/2023 zamietol žalobu žalobcov voči žalovanému o náhradu nemajetkovej ujmy titulom neoprávneného zásahu do ich práva na ochranu osobnosti.

1.1. Súd prvej inštancie uviedol, že vo veci konal po tom, čo Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 9Cdo/13/2022 z 30. 11. 2022 zrušil rozsudok Okresného súdu Humenné zo dňa 19. 10. 2017, ako aj rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. 11. 2020 vo vzťahu medzi žalobcami 1/ až 7/ a žalovaným 3/. V pôvodnom konaní vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 15C/214/2014 už boli právoplatne zaviazaní žalovaní 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom po 10.000 eur, resp. 3.300 eur podľa príbuzenského stupňa. V tomto konaní bol na túto sumu spoločne a nerozdielne zviazaný aj žalovaný, teda poisťovacia spoločnosť, voči ktorému však bolo rozhodnutie zrušené Najvyšším súdom Slovenskej republiky. Následne súd prvej inštancie konal o nároku žalobcov 1/ až 7/ voči žalovanému - Generali Česká pojišťovna, a. s. Súd prvej inštancie nárok žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy posúdil s poukazom na vznesenú námietku premlčania v zmysle ust. § 100, § 101, § 104 Občianskeho zákonníka (ďalej aj len „OZ“), pričom dospel k záveru, že nárok žalobcov voči žalovanému - Českej pojišťovni je premlčaný. Poukázal na skutočnosť, že premlčacia lehota začala plynúť dňa 26. 09. 2012, pričom voči žalovanému bol nárok uplatnený 07. 07. 2016, teda po uplynutí premlčacej lehoty, ktorá vo vzťahu k žalovanému uplynula dňom 26. 09. 2015. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s právnym záverom žalobcov o tom, že v danom prípade premlčacia lehota začína plynúť rok po poistnej udalosti s tým, že je viazaný záverom dovolacieho súdu. Zo záverov zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu vyplýva, že je potrebné aplikovať všeobecnú trojročnú premlčaciu dobu, ktorej plynutie je viazané na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy

k takémuto zásahu došlo. Zároveň súd prvej inštancie poukázal na rozhodovaciu činnosť Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a nepovažoval za dôvodné prihladiť na rozhodnutie NS SR sp. zn. 7Cdo/252/2021, na ktoré poukazovali žalobcovia 5/ až 7/. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol v zmysle ustanovenia § 257 Civilného sporového poriadku (ďalej aj len „CSP“), kedy za dôvody hodné osobitného zreteľa považoval druh nároku žalobcov 1/ až 7/ a postavenie žalovaného v tomto konaní. Žalovaný bol úspešný z dôvodu úspešne vznesenej námietky premlčania, no súdna prax v čase podania žaloby nebola jednotná v tom, či poisťovateľa možno priamo žalovať ako stranu v konaní a či za uplatnené nároky zodpovedá. Žalobcovia teda označili žalovaného najprv za vedľajšieho účastníka a následne potom, čo súdna prax začala priznávať nárok aj voči poisťovni (rozhodnutie NS SR sp. zn. 4Cdo/5/2020 z 21. 10. 2020) ho označili ako stranu v konaní. Súd preto túto skutočnosť zohľadnil a bral ju ako neprimeranú tvrdosť v tom, aby mala byť z tohto dôvodu priznaná náhrada trov konania žalovanému.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie strán rozsudkom zo 06. februára 2024 sp.zn. 13Co/66/2023 výrokom I. zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I. tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 10.000 eur, žalobcovi 2/ sumu 10.000 eur, žalobcovi 3/ sumu 3.300 eur, žalobcovi 4/ sumu 3.300 eur, žalobcom 5/ sumu 10.000 eur, žalobcom 6/ sumu 10.000 eur, žalobcovi 7/ sumu 3.300 eur, a to všetko spoločne a nerozdielne s pôvodne žalovanými 1/ a 2/ podľa rozsudku Okresného súdu Humenné, č. k. 15C 214/2014-244 zo dňa 19. 10. 2017 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 13Co/60/2020-483 zo dňa 24. 11. 2020, v lehote do 3 dní od právoplatnosti rozsudku, a v prevyšujúcej zamietavej časti rozsudok potvrdil. Výrokom II. rozhodol, že žalobcovia 1/ až 7/ majú nárok voči žalovanému na náhradu trov prvoinštančného konania v rozsahu 100 %. Výrokom III. rozhodol, že žalobcovia 1/ až 7/ majú nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalovanému v rozsahu 100 %.

2.1. Odvolací súd po zrušení veci dovolacím súdom po preštudovaní aktuálnej rozhodovacej praxe vyšších súdnych autorít dospel k záveru, že v tejto došlo k podstatnej zmene v súvislosti s posúdením začatia plynutia premlčacej doby pri nárokoch pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy. Táto skutočnosť je spôsobilá privodiť záver, že v tejto veci nemožno rešpektovať záver dovolacieho súdu naznačený v zrušujúcom uznesení o začatí plynutia premlčacej doby. To, že takýto postup je súladný s ustanoveniami CSP, vyplýva aj z komentára k CSP, podľa ktorého odklon od kasačného právneho názoru môže byť ovplyvnený aj podstatnou zmenou rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít po rozhodnutí odvolacieho súdu. V tejto súvislosti vyslovil ústavný súd záver o relatívnej kasačnej viazanosti právnym názorom odvolacieho súdu v prípade, keď odvolací súd svoj právny názor oprel o závery rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré bolo následne zrušené ústavným súdom. Akýkoľvek odklon od záväzného právneho názoru vysloveného odvolacím súdom je nevyhnutné dôkladne odôvodniť (analógia s § 220 ods. 3). Jeho bezdôvodné nerešpektovanie môže byť posudzované ako svojvôľa so všetkými právnymi následkami.“ (DUDITŠ, Ladislav. § 391 [Postup po zrušení rozhodnutia]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1478, marg. č. 2.) K uvedenej otázke zaujal postoj aj Ústavný súd SR, ktorý vyslovil, že v konaní pred súdom prvej inštancie po vrátení veci odvolacím súdom je ústavne udržateľným taký postup, v dôsledku ktorého precedenčná záväznosť neskorších rozhodnutí predstavujúcich novovytvorenú ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít predchádza konkrétnej kasačnej viazanosti

právnym názorom odvolacieho súdu v zmysle § 391 ods. 2 CSP. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 232/2022 z 3. mája 2022). Navyiac odvolací súd dodal, že NS SR vo svojom rozhodnutí z 30. 11. 2022 pri posúdení otázky premlčania riešil prioritne problematiku spočívajúcu v premlčacej dobe počas trvania trestného stíhania a nie otázku aplikácie § 104 OZ.

2.2. V Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR 2/2022 pod č. 3 bolo publikované rozhodnutie, ktoré riešilo rovnakú právnu otázku, ktorá bola posudzovaná aj v tomto spore a to premlčanie vo vzťahu k poisťovacej spoločnosti pri nárokoch pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy. „Právo na náhradu nemajetkovej ujmy zásahom do súkromného a rodinného života (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka) vzniknutej usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode motorovým vozidlom je nárokom hrazeným z povinného zmluvného poistenia podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Premlčacia doba na jeho uplatnenie začína plynúť rok po poistnej udalosti (§ 104 Občianskeho zákonníka) (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2022, sp. zn. 7Cdo/252/2021). Predmetnú otázku rovnako posúdil Najvyšší súd SR aj v rozhodnutiach sp. zn. 1Cdo/113/2022 a 1Cdo/218/2021 zo dňa 27. 06. 2023.

2.3. Nakoľko k dopravnej nehode, pri ktorej došlo k úmrtiu príbuzných žalobcov, došlo dňa 25. 09. 2012 a žaloba voči poisťovni bola podaná na súde 07. 07. 2016, nárok žalobcov premlčaný nie je. Premlčacia doba začala plynúť dňa 26. 09. 2012 a uplynula 26. 09. 2016. Z tohto dôvodu odvolací súd pri nezmenenom skutkovom stave odlišne právne posúdil otázku námietky premlčania vznesenú žalovaným. Skutkový stav ustálený súdom prvej inštancie, teda, že k úmrtiu príbuzných žalobcov došlo 25. 09. 2012 a od tejto skutočnosti odvíjajú žalobcovia svoje nároky na náhradu nemajetkovej ujmy nebol stranami sporu namietaný. Rovnako tak žalovaný mal možnosť sa, v rámci vyjadrenia k odvolaniu, vyjadriť k uplatneniu § 104 OZ ohľadom začatia plynutia premlčacej doby. Postupom podľa ust. § 388 CSP preto odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie zmenil, nakoľko neboli splnené podmienky pre jeho potvrdenie, ani pre jeho zrušenie. V danej veci súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav, ktorý však nebol správne právne posúdený, čo však nie je dôvod na nariadenie pojednávania a vykonávanie dokazovania na odvolacom súde (a contrario, § 384 ods. 1 CSP). Ohľadom výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy odvolací súd zopakoval dôvody uvedené v jeho rozhodnutí z 24. 11. 2020. Vzhľadom na skutočnosť, že v pôvodnom konaní boli pôvodne označení žalovaní 1/ až 3/ zaviazaní na zaplatenie škody spoločne a nerozdielne, platí tento spôsob ich záväzku aj v rozhodnutí v tejto veci, čo je vyjadrené aj vo výrokovej časti tohto rozsudku.

2.4. O trovách konania na súde prvej inštancie odvolací súd rozhodol postupom podľa § 396 ods. 2 CSP s poukazom na skutočnosť, že pri konaní o takomto nároku závisí rozhodnutie od úvahy súdu, preto nemožno aplikovať zásadu úspechu a neúspechu v konaní pre takéto nároky. Je dôvodné, aby bol priznaný plný nárok na náhradu trov konania, ktorého výška bude počítaná z prisúdenej sumy, nie zo sumy žalovanej. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa ust. § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, že úspešným žalobcom 1/ až 7/ v odvolacom konaní priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti neúspešnému žalovanému v rozsahu 100 %. O výške priznanej náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením vydaným súdnym úradníkom po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí (§ 262 ods. 2 CSP).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“), uplatniac dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a), c) CSP (posúdenia obsah dovolania v zmysle § 124 ods. 1 CSP), ktorým sa domáhala zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu a vrátenia mu veci na ďalšie konanie. K dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP dovolateľka namietala, že odvolací súd, pri nezmenenom skutkovom stave odlišne právne posúdil otázku vznesenej námietky premlčania a aplikoval § 104 OZ, ktoré v dovtedajšom priebehu konania nebolo pri rozhodovaní vo veci použité, pričom nepostupoval v súlade s § 382 CSP, stranám sporu sa neumožnil vyjadriť k otázke aplikácie § 104 OZ pred jeho rozhodnutím. Nie je správne, ak odvolací súd splnenie tejto povinnosti vyvodzuje zo situácie, že žalovaný mal možnosť sa k uplatneniu § 104 OZ vyjadriť v rámci vyjadrenia k odvolaniu žalobcov (bod 28. odôvodnenia rozsudku). To, že žalobcovia právne vo svojich odvolaniach argumentovali (aj) daným ustanovením právneho predpisu a žalovaný sa mohol v rámci vyjadrenia k odvolaniu aj k tejto časti ich argumentácie vyjadriť, nie je možné zamieňať/nahrádzať povinnosťou odvolacieho súdu postupovať podľa § 382 CSP. Dovolateľka tiež namietala porušenie princípu kasačnej záväznosti predchádzajúceho zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu podľa § 455 CSP. Odvolací súd síce odôvodnil svoj záver o nerešpektovaní právneho názoru dovolacieho súdu, dovolateľka však na rozdiel od odvolacieho súdu zastáva názor, že dovolací súd vo svojom zrušujúcom rozhodnutí riešil práve otázku začiatku a plynutia premlčacej doby práve vo vzťahu k žalovanému ako poisťovateľovi a nie prioritne problematiku spočívania premlčacej doby počas trvania trestného stíhania (a to v bode 54 odôvodnenia uznesenia). Skutočnosť, že dovolací súd sa v odôvodnení o potrebe aplikácie § 104 OZ vôbec nezmieňuje a otázku plynutia premlčacej doby posúdil len vo vzťahu k úprave podľa § 101 OZ, je podľa názoru žalovaného potrebné interpretovať práve tak, že v danom prípade vo vzťahu k posúdeniu vznesenej námietky premlčania žalovaným pripadá do úvahy (výlučne) aplikácia § 101 OZ a nie aj § 104 OZ. Je tiež dôležité zdôrazniť, že aj prípadný dopad zmeny rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít na možný odklon od kasačnej záväznosti rozhodnutia nadriadeného súdu je podmienený neskoršou zmenou takejto rozhodovacej praxe. V súdnej veci zrušujúce rozhodnutie dovolacieho súdu bolo vydané dňa 30. 11. 2022, t. j. až po rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/252/2021 z 31. 03. 2022, na ktoré v kontexte argumentácie o následnej zmene rozhodovacej praxe odvolací súd poukazuje.

3.1. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP dovolateľka formulovala zásadnú právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie vo veci, a ktorá je v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu posudzovaná rozdielne, a to, akú právnu úpravu je potrebné aplikovať v prípadoch posúdenia (začiatku) plynutia premlčacej doby pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 OZ uplatnených vo vzťahu k poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Konkrétne potom, či premlčacia doba začína plynúť rovnako ako v prípade priameho škodcu/osoby zodpovednej za škodu dňom nasledujúcim po zásahu alebo rok po poistnej udalosti. Rozdielna rozhodovacia prax dovolacieho súdu v tejto otázke vyplýva z viacerých jeho rozhodnutí. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/18/2016 zo dňa 22. 06. 2016 počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby v prípade náhrady za spôsobenú nemateriálnu ujmu je podľa § 101 OZ viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy k takému zásahu došlo. Z rozhodnutia súdu teda

nevyplýva potreba zohľadnenia ust. § 104 OZ v súvislosti s ustálením začiatku plynutia premlčacej doby, naopak, dovolací súd premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy proti poisťovateľovi skonštatoval len s poukazom na ust. § 101 OZ. Zároveň výslovne počiatok plynutia premlčacej doby určil na deň nasledujúci po dni, kedy k samotnému zásahu došlo (nie za rok od udalosti/dopravnej nehody). Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/102/2017 zo dňa 23. 04. 2020 (publikovaného v zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod poradovým číslom 35 - R 35/2020), na premlčanie nároku na náhradu škody, i na premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy platí rovnaká právna úprava vo vzťahu k osobe, ktorá škodu spôsobila (škodcovi) i vo vzťahu k poisťovateľovi (poisťovní) tejto osoby a to v tom smere, že vo vzťahu k obidvom subjektom sa aplikuje právna úprava premlčania vyplývajúca z ustanovenia § 101 OZ (ktorá má charakter *lex generalis*), podľa ktorej sa toto právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, pretože právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je právom majetkovej povahy. Dovolací súd teda v označenej právnej veci skonštatoval nutnosť aplikácie § 101 Občianskeho zákonníka ohľadom plynutia premlčacej doby v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnenej vo vzťahu k poisťovateľovi škodcu ako priameho nároku podľa § 15 ods. 1 ZoPZP, pričom zároveň z rozhodnutia nevyplýva právny názor o potrebe súčasnej aplikácie ust. § 104 OZ v súvislosti s posudzovanou otázkou začiatku plynutia premlčacej doby vo vzťahu k poisťovateľovi. Rovnaký právny záver obsahuje aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/146/2020 zo dňa 21. 10. 2020, ako aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Obdo/2/2021 zo dňa 29. 04. 2022 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 3/2022, pod poradovým číslom 37 (R 37/2022). V predmetnom konaní bol predmetom posúdenia uplatnený nárok poisteného (škodcu) voči poisťovateľovi, keď samotný poistený bol v inom právoplatne skončenom konaní povinný nahradiť poškodenému nemajetkovú ujmu ako pozostalému príbuznému obeti dopravnej nehody, ktorú poisťovateľ (za poisteného) poškodenému neuhradil. Aj keď predmetom konania nebol nárok poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy voči poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, v ňom vyslovené závery dovolacieho súdu sa týkali aj otázky plynutia premlčacej doby ohľadom (priameho) nároku poškodeného vo vzťahu k poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 ZoPZP v platnom znení. Dovolací súd svoje právne posúdenie týkajúce sa plynutia premlčacej doby formuloval takto: V prípade, že si poškodený uplatní priamo nárok na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 zákona o povinnom zmluvnom poistení, prípadné premlčanie tohto nároku sa posudzuje podľa rovnakej právnej úpravy ako platí na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila, t.j. premlčanie priameho nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 ZoPZP, ako aj nároku na náhradu škody voči zodpovedajúcemu škodcovi podľa § 427 OZ sa posudzuje podľa ustanovení o behu premlčacej lehoty pri náhrade škody upravenej v Občianskom zákonníku, teda podľa § 106 OZ (na ktoré ustanovenie odkazuje zákonná poznámka č. 22 pri § 15 ods. 2 ZoPZP). Z § 15 ods. 2 ZoPZP (a poznámky k nemu) teda jednoznačne vyplýva, že na premlčanie nároku poškodeného voči poisťovateľovi sa neaplikuje § 104 OZ. Nárok poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi a nárok na náhradu tejto škody voči škodcovi sa však premlčujú samostatne. Opačný právny názor je obsiahnutý v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/252/2021 zo dňa 31. 03. 2022 publikovanom v Zbierke

stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 2/2022, pod poradovým číslom 3, podľa ktorého premlčacia doba na jeho uplatnenie začína plynúť rok po poistnej udalosti (§ 104 OZ).

3.2. Dovolateľka za nesprávny považuje aj výrok o uložení povinnosti na plnenie žalovanej ako solidárnej s pôvodne žalovanými 1/ a 2/, keďže v danom prípade sa o pasívnu solidaritu na strane pôvodných žalovaných a žalovaného nejedná (dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP). Možnosť uplatniť nárok poškodeného na náhradu škody v rozsahu a za podmienok daných právnym predpisom aj voči poisťovateľovi neznamená, že ide o solidárnu zodpovednosť, pretože táto nevyplýva z právneho predpisu, ani z ďalších dôvodov upravených v § 511 ods. 1 OZ. Samotné ust. § 15 ods. 1 ZoPZP umožňuje síce uplatniť na súde nárok aj voči poisťovateľovi, avšak v prípade nárokov uplatnených voči škodcovi aj poisťovateľovi ide o samostatné nároky poškodeného proti viacerým subjektom, ale voči každému z nich z iného právneho dôvodu, čomu zodpovedá vyjadrenie povinnosti na plnenie tak, že pričom plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. V tomto prípade sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (napr. rozsudok NS SR sp. zn. 3Cdo/18/2016). Napokon za zmätočný považuje aj výrok II. rozsudku, v ktorom odvolací súd rozhodol o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania žalobcov 1/ až 7/ voči žalovanému. Súd prvej inštancie rozhodol o trovách prvoinštančného konania tak, že ich nepriznal žiadnej sporovej strane (výrok II. rozsudku súdu prvej inštancie), pričom skutočnosť, že odvolací súd tento výrok zmenil, nebola vo výrokovej časti jeho rozsudku vyjadrená. Zároveň aj v tejto súvislosti poukazujeme na nesprávnosť tohto výroku (ako aj výroku III. o náhrade trov odvolacieho konania), v ktorých mal súd zohľadniť existenciu procesného spoločenstva na strane žalovaných aj pokiaľ ide o náhradu trov konania tak, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. Za nesprávny postup a nadbytočný dovolateľka považuje výrok I. rozsudku o potvrdení rozsudku v prevyšujúcej zamietavej časti s poukazom na to, že v zamietajúcej časti je už rozhodnutie súdu právoplatné (pôvodný rozsudok Okresného súdu Humenné sp. zn. 15C/214/2014 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 13Co/60/2020), keďže uznesením dovolacieho súdu boli tieto rozsudky zrušené (len) v ich vyhovujúcej časti vo vzťahu medzi žalobcami 1/ až 7/ a žalovaným.

4. Žalobcovia 1/ až 4/ vo vyjadrení k dovolaniu žalovaného toto navrhli zamietnuť ako nedôvodné, uplatniac si náhradu trov dovolacieho konania. Stotožnili sa s právnym posúdením odvolacieho súdu v otázke vznesenej námietky premlčania, nepovažovali za preukázané ani dovolateľkou namietané procesné vady.

5. Žalobcovia 5/ až 7/ sa k dovolaniu žalovanej písomne nevyjadrili.

6. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 9C príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že rozhodujúcou právnou otázkou, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu je otázka namietaného nesprávneho právneho posúdenia

(§ 421 ods. 1 CSP), akú právnu úpravu je potrebné aplikovať v prípadoch posúdenia (začiatku) plynutia premlčacej doby pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka uplatnených vo vzťahu k poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktorá v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu nie je riešená jednotne, a preto uznesením z 22. októbra 2025 sp. zn. 9Cdo/93/2024 vec postúpil na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „veľký senát“).

7. Podľa § 48 ods. 1 a ods. 3 veta prvá CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor. Právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný.

8. Veľký senát si po postúpení veci senátom 9C v súlade s § 48 ods. 4 CSP vyžiadala stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

9. Minister spravodlivosti Slovenskej republiky vo svojom stanovisku zaujal názor, že priamy nárok poškodeného na náhradu škody voči poisťovateľovi priznaný podľa § 15 ZoPZP nemá povahu nároku na plnenie z poistenia, a teda sa na začatie plynutia premlčacej doby takéhoto nároku nemôže vzťahovať právna úprava podľa § 104 OZ. Rovnaký záver vyplýva z odbornej literatúry, ako aj z rozhodnutia dovolacieho súdu sp.zn. 4Obdo/2/2021. Premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ vzniknutej usmrtením blízkej osoby, ako nároku hradeného z povinného zmluvného poistenia, sa posudzuje podľa § 106 OZ tak, ako to predpokladá § 15 ods. 3 ZoPZP, podporne poukazujúc na rozhodnutie dovolacieho súdu sp.zn. 4Obdo/2/2021 (R 37/2022).

10. Generálny prokurátor Slovenskej republiky sa vo svojom stanovisku stotožnil s názorom postupujúceho senátu, že ustanovenie § 104 OZ sa neaplikuje, ak ide o právo na náhradu škody (nemajetkovej ujmy) uplatňované žalobou poškodeného proti poisťovni, ktorá zodpovednosť škodcu poistila. Tento výklad zodpovedá väčšinovej praxi dovolacieho súdu. Záväzok poisťovne z poistenia zodpovednosti za škodu má charakter akcesorického záväzku, trvá, len ak existuje pohľadávka poškodeného na náhradu škody voči poistenému (škodcovi). Ak pohľadávku na náhradu škody splní poškodenému poistený (škodca), záväzok poisťovne z poistnej zmluvy (z poistnej udalosti) zaniká. Ustanovenie § 104 OZ sa neaplikuje na premlčanie práva na náhradu škody (nemajetkovej ujmy), ale aplikuje sa na premlčanie práva z poistnej zmluvy. Aj keď poškodený žaluje poisťovňu vo vlastnom mene, ide o poddĺžnicku žalobu, kde je právnym dôvodom žaloby pohľadávka z poistnej zmluvy (z poistnej udalosti). Premlčanie pohľadávky z poistnej zmluvy môže byť preto relevantné, aj keď je žalobcom poškodený.

11. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta v stanovisku uviedla, že v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch alebo nároku na náhradu škody uplatnených poškodeným priamo voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 ZoPZP sa neuplatní ustanovenie § 104 OZ a premlčacia doba nezačína plynúť rok po poistnej udalosti, ale začína plynúť rovnako ako voči priamemu škodcovi/osobe zodpovednej za škodu. Tento záver vyplýva z gramatického ako aj logického výkladu ustanovenia § 15 ods. 2 ZoPZP. K rovnakému záveru vo svojom stanovisku dospela aj Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, zdôrazniac tiež potrebu rozlíšenia vzťahu medzi poisťníkom a poisťovateľom založeného poistnou zmluvou, z ktorého vyplýva právo na poistné plnenie, a vzťahu medzi poškodeným a poisťovateľom, ktorého základ je v § 15 ZoPZP, podľa ktorého má poškodený priamy nárok voči poisťovateľovi, nejde však o právo na poistné plnenie.

12. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, sa vo svojom stanovisku stotožnila s názorom postupujúceho senátu, zohľadniac dikciu § 15 ods. 2 ZoPZP. Dané ustanovenie v poznámke č. 22 priamo odkazuje na právnu úpravu premlčania náhrady škody podľa § 106 OZ. Z dikcie „rovnaká úprava“ je potrebné dedukovať, že uvedené dopadá nielen na dĺžku premlčacej doby, ale aj na začiatok jej plynutia, čo vylučuje aplikáciu § 104 OZ. Zohľadňujúc nielen gramatický ale aj teleologický výklad danej právnej normy, pri uplatnení nároku na náhradu inej ujmy voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 2 ZoPZP sa dĺžka a začiatok premlčacej doby spravuje § 101 OZ.

13. Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa vo svojom stanovisku priklonila k takému výkladu, podľa ktorého pri nároku pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnenom voči poisťovní z povinného zmluvného poistenia sa použije premlčacia lehota podľa § 104 OZ, keďže ide o právo poškodeného na poistné plnenie (právo na plnenie z poistenia) podľa § 15 ZoPZP. Poisťovňa plní nie „za škodcu“ ale z poistného vzťahu, pričom § 15 ZoPZP zakladá samostatné právo poškodeného voči poisťovní, ktoré má povahu práva na poistné plnenie. Teleologický výklad povinného zmluvného poistenia vychádza z toho, že účelom poistenia nie je ochrana majetku poisťovne ale odškodnenie poškodených, zohľadňujúc pritom aj európske štandardy ochrany obetí. Podporne možno poukázať aj na judikatúru ESLP (Pine Valley Developments v. Írsko, Zvolský a Zvolská v. ČR, Stanev v. Bulharsko, Andelković v. Srbsko), ktorá zdôrazňuje preferenciu materiálnej ochrany práv pred formalizmom. Lehota podľa § 104 OZ je primeranejšia povahe nárokov pozostalých, ktorí spravidla nie sú schopní bezprostredne po úmrtí zhromaždiť dokumentáciu a podať žalobu, pri pozostalých smrť blízkej osoby predstavuje extrémnu psychickú záťaž, trestné konanie trvá často 1-2 roky, znalecké posudky sú hotové neskoro, striktná 3-ročná lehota podľa § 101 OZ je neprimerane tvrdá a v praxi vedie k odopretiu prístupu k súdu.

14. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

15. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

16. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

17. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

18. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

19. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

20. So zreteľom na uvedené veľký senát pristúpil najskôr k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľky, že procesne nesprávnym postupom súdov bolo zasiahnuté do jej práva na spravodlivý proces.

21. Dovolateľka prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces videla v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé. Odvolací súd podľa nej postupoval v rozpore s ust. § 382 CSP a bez zmeny skutkového stavu a vykonaného dokazovania založil svoje rozhodnutie na aplikácii § 104 OZ, ktoré v dovtedajšom priebehu konania nebolo pri rozhodovaní vo veci použité.

22. Dovolací súd konštantne pripomína, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. Dovolací súd preto cez prizmu v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k namietanej procesnej vade; túto v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

23. Účelom ust § 382 CSP je predchádzať vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, t.j. takých, v ktorých sa odvolací súd v rozhodujúcich okolnostiach odklonil od rozhodnutia súdu prvej inštancie. Predmetné ustanovenie vychádza z princípu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

24. Postup odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 382 CSP sa týka výlučne hmotnoprávneho posúdenia uplatneného nároku. Uvedené znamená, že prichádza do úvahy v prípade, ak odvolací súd dospeje k záveru, že žalovaný nárok treba posúdiť podľa iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia (iného paragrafu alebo iného jeho odseku). Zároveň musí byť "nové" ustanovenie právneho predpisu pre vec rozhodujúce. Výklad toho, kedy nejde o "nové" ustanovenie právneho predpisu, poskytol najvyšší súd už v uznesení z 26. februára 2019, sp. zn. 3Obdo/1/2019 publikovanom ako judikát v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 4/2020 pod R 48/2020.

25. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide (o.i.) vtedy, ak odvolací súd nepostupoval v zmysle ustanovenia § 382 CSP, a zároveň pri svojom rozhodovaní použil ako rozhodujúce zákonné ustanovenie, ktoré v konaní pred súdom prvej inštancie nebolo použité, a ktorého aplikácie sa v priebehu sporu strany nedomáhali, a to ani v priebehu odvolacieho konania.

26. Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1. apríla 2020 sp. zn. III. ÚS 52/2019 zverejnenom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 12/2020 prekvapivosť rozhodnutia inštančne nadriadeného súdu môže spočívať v aplikácii právnej normy, ktorá dosiaľ v konaní nebola použitá sporovými stranami ani súdom, alebo v zmene právneho názoru súdu vyvolanej dôkazom vykonaným alebo skutočnosťou zistenou až v odvolacom konaní, ku ktorým sa účastník nemal možnosť vyjadriť.

27. V posudzovanej veci odvolací súd svoje zmeňujúce rozhodnutie založil na závere, že pri nezmenenom skutkovom stave odlišne právne posúdil otázku vznesenej námietky premlčania a aplikáciou § 104 OZ dospel k záveru, že žalovanou vznesená námietka premlčania je nedôvodná. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, ako aj z celého priebehu konania už pred súdom

prvej inštancie, je jednoznačne zrejmé, že predmetom právnej argumentácie sporových strán ako aj právneho posúdenia prvoinštančného súdu bola aj aplikácia § 104 OZ (por. body 19, 21, 22, 24, 28 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

28. Odvolací súd v danej veci založil svoje rozhodnutie na aplikovaní rovnakých zákonných ustanovení ako súd prvej inštancie vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, preto rozhodnutie odvolacieho súdu nemohlo byť pre dovolateľov z tohto hľadiska prekvapivé (porov. R 33/2011). Nemožno preto prisvedčiť dovolacej argumentácii dovolateľky, že by rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z aplikácie právnej normy (§ 104 OZ), ktorá dosiaľ v konaní nebola použitá sporovými stranami ani súdom. Skutočnosť, že odvolací súd po aplikácii ustanovení právnej normy, ktorú na vec aplikoval už súd prvej inštancie, posúdil vec po právnej stránke odlišne od predstáv dovolateľky, nezakladá vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z práva na spravodlivý súdny proces totiž pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov či rozhodol v súlade s jej voľou a požiadavkami.

29. Dovolaťka ďalej vo vzťahu k možnému odklonu od kasačnej záväznosti rozhodnutia nadriadeného súdu namietala to, že tento je podmienený neskoršou zmenou rozhodovacej praxe, pričom v súdnej veci zrušujúce rozhodnutie dovolacieho súdu bolo vydané dňa 30. 11. 2022, t. j. až po rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/252/2021 z 31. 03. 2022.

30. Dovolačí súd vo vzťahu k tejto námietke konštatuje, že odvolací súd postupoval procesne správne, keď po zrušení veci dovolacím súdom, zohľadniac závery aktuálnej rozhodovacej praxe vyšších súdnych autorít, dospel k záveru, že v tejto došlo k podstatnej zmene v súvislosti s posúdením začatia plynutia premlčacej doby pri nárokoch pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy, so záverom, že v tejto veci nemožno rešpektovať záver dovolacieho súdu naznačený v zrušujúcom uznesení o začatí plynutia premlčacej doby. To, že takýto postup je súladný s ustanoveniami CSP, vyplýva aj z komentára k CSP, podľa ktorého odklon od kasačného právneho názoru môže byť ovplyvnený aj podstatnou zmenou rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít po rozhodnutí odvolacieho súdu. V tejto súvislosti vyslovil ústavný súd záver o relatívnosti kasačnej viazanosti právnym názorom odvolacieho súdu v prípade, keď odvolací súd svoj právny názor oprel o závery rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré bolo následne zrušené ústavným súdom. Akýkoľvek odklon od záväzného právneho názoru vysloveného odvolacím súdom je nevyhnutné dôkladne odôvodniť (analógia s § 220 ods. 3). Jeho bezdôvodné nerešpektovanie môže byť posudzované ako svojvôľa so všetkými právnymi následkami.“ (DUDITŠ, Ladislav. § 391 [Postup po zrušení rozhodnutia]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1478, marg. č. 2.) K uvedenej otázke zaujal postoj aj Ústavný súd SR, ktorý vyslovil, že v konaní pred súdom prvej inštancie po vrátení veci odvolacím súdom je ústavne udržateľným taký postup, v dôsledku ktorého precedenčná záväznosť neskorších rozhodnutí predstavujúcich novovytvorenú ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít predchádza konkrétnej kasačnej viazanosti právnym názorom odvolacieho súdu v

zmysle § 391 ods. 2 Civilného sporového poriadku. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 232/2022 z 3. mája 2022).

31. Ak aj dovolateľka poukazuje na to, že zrušujúce rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 9Cdo/13/2022 bolo vydané dňa 30. 11. 2022, t. j. až po rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7Cdo/252/2021 z 31. 03. 2022, dovolací súd považuje za podstatné, že zmena ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu nenastala len v dôsledku vydania samotného rozhodnutia sp. zn. 7Cdo/252/2021, ale najmä v dôsledku toho, že toto rozhodnutie bolo následne občianskoprávnym kolégiom dovolacieho súdu prijaté a publikované v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR č. 2/2022 ako judikát R 3/2022, na ktoré nadviazala nasledujúca rozhodovacia prax dovolacieho súdu, tvorená rozhodnutiami sp. zn. 1Cdo/218/2021 a 1Cdo/113/2022 z 27. 06. 2023, sp. zn. 7Cdo/227/2021 z 30. 03. 2023, sp. zn. 7Cdo/23/2022 z 27. 04. 2023, sp. zn. 7Cdo/196/2022 z 20. 03. 2024.

32. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd konštatuje, že vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP v posudzovanom prípade nezistil, a preto je dovolanie v tejto časti procesne neprípustné.

33. Pokiaľ dovolateľka považovala za nesprávny procesný postup a nadbytočný výrok I. rozsudku odvolacieho súdu o potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie v prevyšujúcej zamietavej časti, v tejto časti ide o rozhodnutie v prospech dovolateľky (potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie v časti, v ktorej žalobu žalobcov proti žalovanej zamietol), preto v tejto časti dovolateľka nie je oprávnenou osobou na podanie dovolania, nakoľko dovolanie je možné podať len proti rozhodnutiu, resp. jeho časti, ktoré sú v neprospech dovolateľa (§ 424 CSP). V tejto časti preto bolo potrebné dovolanie dovolateľky ako dovolanie podané neoprávnenou osobou podľa § 447 písm. b) CSP odmietnuť.

34. Vo vzťahu k námietke dovolateľky proti výrokom o trovách konania dovolací súd konštatuje, že týmto uznesením sa zrušuje napadnutý rozsudok odvolacieho súdu aj vo výrokoch o náhrade trov konania, preto by bolo nadbytočným zaoberať sa uvedenou námietkou.

35. Keďže konanie vadou podľa § 420 písm. f) CSP postihnuté nebolo, dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania z hľadiska dovolateľkou namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP

36. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

37. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

38. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnú, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Relevanciu podľa citovaného ustanovenia má len právna (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnú otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 2 CSP) a pri ktorej - s prihliadnutím na individuálne okolnosti prípadu - zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

39. Dovolateľka formulovala právnú otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie vo veci, a ktorá je v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu posudzovaná rozdielne, a to, akú právnú úpravu je potrebné aplikovať v prípadoch posúdenia (začiatku) plynutia premlčacej doby pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka uplatnených vo vzťahu k poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Konkrétne potom, či premlčacia doba začína plynúť rovnako ako v prípade priameho škodcu/osoby zodpovednej za škodu dňom nasledujúcim po zásahu alebo rok po poisťnej udalosti.

40. Rozdielna rozhodovacia prax dovolacieho súdu v tejto otázke vyplýva z viacerých jeho rozhodnutí. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/18/2016 zo dňa 22. 06. 2016 počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby v prípade náhrady za spôsobenú nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy k takému zásahu došlo. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/102/2017 zo dňa 23. 04. 2020 (publikovaného v zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod poradovým číslom 35 - R 35/2020), na premlčanie nároku na náhradu škody, i na premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy platí rovnaká právna úprava vo vzťahu k osobe, ktorá škodu spôsobila (škodcovi) i vo vzťahu k poisťovateľovi (poisťovní) tejto osoby a to v tom smere, že vo vzťahu k obidvom subjektom sa aplikuje právna úprava premlčania vyplývajúca z ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka (ktorá má charakter *lex generalis*), podľa ktorej sa toto právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, pretože právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je právom majetkovej povahy.

41. Rovnaký právny záver obsahujú aj nasledovné rozhodnutia dovolacieho súdu: uznesenie sp. zn. 4Cdo/146/2020 zo dňa 21. 10. 2020, uznesenie sp. zn. 9Cdo/13/2022 zo dňa 30.11.2022, uznesenie sp. zn. 5Obdo/32/2021 zo dňa 16. 08. 2022, uznesenie sp. zn. 7Cdo/29/2021 zo dňa 31.01.2023, ako aj uznesenie sp. zn. 4Obdo/2/2021 zo dňa 29. 04. 2022 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 3/2022, pod poradovým

číslom 37 (R 37/2022) V predmetnom konaní bol predmetom posúdenia uplatnený nárok poisteného (škodcu) voči poisťovateľovi, keď samotný poistený bol v inom právoplatne skončenom konaní povinný nahradiť poškodenému nemajetkovú ujmu ako pozostalému príbuznému obeti dopravnej nehody, ktorú poisťovateľ (za poisteného) poškodenému neuhradil. Aj keď predmetom konania nebol nárok poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy voči poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, v ňom vyslovené závery dovolacieho súdu sa týkali aj otázky plynutia premlčacej doby ohľadom (priameho) nároku poškodeného vo vzťahu k poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 zák. č. 381/2001 Z. z. v platnom znení. Dovolací súd svoje právne posúdenie týkajúce sa plynutia premlčacej doby formuloval takto: V prípade, že si poškodený uplatní priamo nárok na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 zákona o povinnom zmluvnom poistení, prípadné premlčanie tohto nároku sa posudzuje podľa rovnakej právnej úpravy ako platí na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila, t.j. premlčanie priameho nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 zákona o povinnom zmluvnom poistení, ako aj nároku na náhradu škody voči zodpovedajúcemu škodcovi podľa § 427 OZ sa posudzuje podľa ustanovení o behu premlčacej lehoty pri náhrade škody upravenej v Občianskom zákonníku, teda podľa § 106 OZ (na ktoré ustanovenie odkazuje zákonná poznámka č. 22 pri § 15 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení). Z § 15 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení (a poznámky k nemu) teda jednoznačne vyplýva, že na premlčanie nároku poškodeného voči poisťovateľovi sa neaplikuje § 104 OZ. Nárok poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla voči poisťovateľovi a nárok na náhradu tejto škody voči škodcovi sa však premlčujú samostatne.

42. Opačný právny názor je obsiahnutý v uznesení dovolacieho súdu sp. zn. 7Cdo/252/2021 zo dňa 31. 03. 2022, publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 2/2022, pod poradovým číslom 3, ktorého právna veta znie: „Právo na náhradu nemajetkovej ujmy zásahom do súkromného a rodinného života (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka) vzniknutej usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode motorovým vozidlom je nárokom hrazeným z povinného zmluvného poistenia podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Premlčacia doba na jeho uplatnenie začína plynúť rok po poistnej udalosti (§ 104 Občianskeho zákonníka)“. Na toto rozhodnutie nadviazala nasledujúca rozhodovacia prax dovolacieho súdu, tvorená rozhodnutiami sp. zn. 9Cdo/181/2020 z 28. 07. 2022, sp. zn. 4Cdo/201/2020 z 30. 11. 2022, sp. zn. 1Cdo/218/2021 a 1Cdo/113/2022 z 27. 06. 2023, sp. zn. 7Cdo/227/2021 z 30. 03. 2023, sp. zn. 7Cdo/23/2022 z 27. 04. 2023, sp. zn. 7Cdo/196/2022 z 20. 03. 2024.

43. Podľa § 101 OZ: „Pokiaľ nie je v ďalších ustanoveniach uvedené inak, premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.“

44. Podľa § 104 OZ: „Pri právach na plnenie z poistenia začína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti.“

45. Podľa § 106 ods. 1 OZ: „Právo na náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.“
46. Podľa § 106 ods. 2 OZ: „Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí za tri roky, a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za desať rokov odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.“
47. Podľa § 822 OZ: „Z poistenia zodpovednosti za škody má poistený právo, aby v prípade poistnej udalosti poistiteľ za neho nahradil podľa poistných podmienok škodu, za ktorú poistený zodpovedá.“
48. Podľa § 823 OZ: „Náhradu platí poistiteľ poškodenému; poškodený však právo na plnenie proti poistiteľovi nemá, ak osobitné predpisy neustanovujú inak.“
49. Podľa § 15 ods. 1 ZoPZP v znení účinnom do 31. 07. 2024: „Náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať.“
50. Podľa § 15 ods. 2 ZoPZP v znení účinnom do 31. 07. 2024: „Na premlčanie nároku na náhradu škody proti poisťovateľovi platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila.“
51. Podľa § 15 ods. 1 ZoPZP v znení účinnom od 01. 08. 2024: „Náhradu škody vrátane inej ujmy uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody vrátane inej ujmy priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať; ak ide o škodu vrátane inej ujmy spôsobenú motorovým vozidlom jazdnej súpravy tvorenej ťažným vozidlom a prípojným vozidlom, poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody vrátane inej ujmy priamo voči poisťovateľovi, ktorý poistil prípojnú vozidlo, ak ťažné vozidlo nie je možné identifikovať.“
52. Podľa § 15 ods. 2 ZoPZP v znení účinnom od 01. 08. 2024: „Poistený má právo, aby mu poisťovateľ nahradil vyplatenú sumu náhrady škody vrátane inej ujmy poškodenému v rozsahu, v akom by bol poisťovateľ povinný vyplatiť poistné plnenie poškodenému.“
53. Podľa § 15 ods. 3 ZoPZP v znení účinnom od 01. 08. 2024: „Na premlčanie nároku na náhradu škody vrátane inej ujmy proti poisťovateľovi platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu vrátane inej ujmy spôsobila.“
54. Podľa čl. 2 ods. 2 CSP právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

55. Vo všeobecnosti, z ustanovenia § 822 OZ vyplýva, že pri poistení zodpovednosti za škodu poisťiteľ v prípade poistnej udalosti nahradí za poisteného škodu, za ktorú poistený zodpovedá škodcovi. Poisťiteľ teda podľa poistných podmienok preberá za poisteného povinnosť nahradiť poškodenému škodu. Podľa § 823 OZ platí všeobecná zásada, že náhradu platí poisťiteľ poškodenému. Zaplatením náhrady škody za poisteného sa poisťiteľ nestáva zodpovednostným subjektom namiesto poisteného, ani nejde o prevzatie dlžoby poisteného voči poškodenému, ktorá mu vznikla zo zodpovednosti za škodu. Dôsledkom tejto skutočnosti je, že poškodený nemá priame právo na plnenie proti poisťovateľovi. Poškodený musí svoje právo na náhradu škody uplatniť voči tomu, kto za škodu zodpovedá, t.j. voči poistenému. Poisťiteľ potom plní poškodenému namiesto poisteného. Iba výnimočne má poškodený priame právo na náhradu škody voči poisťovateľovi, a to vtedy, ak tak ustanovujú osobitné predpisy. Takýmto osobitným predpisom je napr. zákon č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktorého aplikácia je rozhodujúca pre posúdenie prejednávaného sporu.

56. Na rozdiel od všeobecnej úpravy poistenia, z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má poistený právo, aby náhradu škody spôsobenú prevádzkou motorového vozidla hradil poisťovateľ priamo poškodenému (§ 4 a § 15 ods. 1 ZoPZP), pričom poškodený má nárok (na rozdiel od úpravy v § 823 OZ, ktorá však na možnú osobitnú úpravu odkazuje) uplatniť si právo na jej náhradu priamo voči poisťovateľovi (§ 15 ods. 1, veta druhá ZoPZP). Poškodený pri škode spôsobenej mu prevádzkou motorového vozidla tak má právo uplatniť si jej náhradu voči zodpovednému subjektu - škodcovi (§ 420, resp. § 427 a nasl. OZ), ale aj priamo voči poisťovateľovi (§ 15 ods. 1 ZoPZP). Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že poškodený má možnosť voľby, či si uplatní nárok na náhradu škody spôsobenej mu prevádzkou motorového vozidla iba voči škodcovi, či priamo voči poisťovateľovi z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti škodcu za škodu spôsobenú motorovým vozidlom alebo si svoj nárok uplatní voči obojm týmto subjektom súčasne. Plnenie na náhradu škody mu však patrí len jedenkrát, teda plnenie jedného z týchto subjektov (poisťovateľ, poistený/škodca) spôsobuje zánik nároku na náhradu škody poškodeného voči druhému subjektu (solučné účinky plnenia poskytnutého poškodenému jedným z týchto povinných subjektov vo vzťahu k povinnosti druhého povinného subjektu plniť poškodenému).

57. Vzťahy medzi škodcom, poškodeným a poisťovateľom navzájom je potrebné rozlišovať. Zatiaľ čo vzťah poškodeného a škodcu je vzťahom zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (vyplývajúci z § 427 a nasl. OZ), tak vzťah medzi poisťovateľom a poisteným škodcom je vzťahom z poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovým vozidlom (ZoPZP). Tento vzťah medzi poisťovateľom a poisteným škodcom je určený a vzájomné plnenie je limitované zákonnými i zmluvnými poistnými podmienkami, ktoré upravujú napr. do akých limitov je poisťovateľ povinný a komu plniť pri nastaní náhodnej poistnej udalosti, prípadne v akých prípadoch a do akého rozsahu si môže, ak za poisteného škodu nahradí, uplatniť poisťovateľ regresný nárok voči poistenému škodcovi a pod. Vzťah poškodeného a poisťovateľa škodcu je vzťahom špecifickým vyplývajúcim zo záväzku poisťovateľa z poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla voči poistenému škodcovi plniť náhradu škody priamo poškodenému, pričom poškodenému osobitný zákon o povinnom zmluvnom poistení dáva i

priamy nárok voči poisťovateľovi na plnenie, ktorým mu bude táto škoda nahradená (v § 15 ods. 1). Povinnosť poisťovateľa plniť poistné plnenie priamo poškodenému je teda záväzkom poisťovateľa voči poistenému (škodcovi) vyplývajúci z ich zmluvného poistného vzťahu (§ 823 OZ; § 4 a § 15 ods. 1 veta prvá zákona o povinnom zmluvnom poistení), teda plní poškodenému aj keď si tento priamo náhradu škody voči nemu neuplatní. Táto povinnosť mu vyplýva z poistnej zmluvy uzavretej so zodpovedným škodcom ako poisteným, resp. zo zákona o povinnom zmluvnom poistení.

58. Ustanovenie § 15 ZoPZP je výsledkom transpozície čl. 3 smernice 2000/26/ES do zákona č. 381/2001 Z. z. Podľa bodu 30. odôvodnenia smernice 2009/103/ES „právo uplatniť nárok na náhradu škody priamo voči poisťovacej spoločnosti je pre ochranu poškodeného pri každej nehode motorového vozidla veľmi dôležité. S cieľom uľahčiť účinnú a rýchlu likvidáciu škody a do maximálnej možnej miery sa vyhnúť nákladným súdnym konaniam by sa právo priameho konania voči poisťovacej spoločnosti poskytujúcej krytie osobe zodpovednej za spôsobenie škody malo stanoviť pre poškodených pri každej nehode motorového vozidla.“ Dôvodová správa k § 15 ZoPZP: „Na rozdiel od doterajšej úpravy, ktorá počítala s priamym nárokom poškodeného proti poisťiteľovi len v štyroch špecifických prípadoch, ustanovenie § 15 ods. 1 ZoPZP počítala s tým, že poškodený bude mať všeobecný priamy nárok na náhradu škody proti zodpovednostnému poisťiteľovi (action direct). Táto úprava, ktorú poznajú všetky obdobné právne úpravy v Európe, vychádza zo štrasburského dohovoru z roku 1959. Zvýšená ochrana poškodeného si vyžaduje, aby právo na náhradu škody bolo garantované aj vtedy, ak poistený porušil poistnú zmluvu takým spôsobom, že by poisťiteľ vo vzťahu k nemu síce mohol odmietnuť plnenie z poistenia zodpovednosti, ale nemôže tak urobiť vo vzťahu k poškodenému.“

59. Vzhľadom na rozdielnu rozhodovaciu prax posudzovania právnej otázky začiatku plynutia premlčacej doby pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 OZ uplatnených podľa § 15 ods. 1 ZoPZP priamo poškodeným proti poisťovateľovi zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, bolo úlohou veľkého senátu občianskoprávneho kolégia zaujať záväzný právny názor k tejto otázke.

60. Prvý právny názor spočíva na závere, že v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch uplatnených poškodeným priamo voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 ZoPZP, nezačína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti podľa § 104 OZ, ale v súlade s § 15 ods. 2 ZoPZP premlčacia doba začína plynúť už deň po vzniku nemajetkovej ujmy podľa § 101 OZ. Priamy nárok poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch alebo na náhradu škody voči poisťovateľovi uplatňovaný podľa § 15 ZoPZP nemá povahu nároku poistníka (poisteného) na poistné plnenie voči poisťovateľovi, preto sa na začiatok plynutia premlčacej doby takéhoto nároku nevzťahuje právna úprava podľa § 104 OZ.

61. Tento záver vychádza z gramatického aj logického výkladu ustanovenia § 15 ods. 2 ZoPZP v znení účinnom do 31. 07. 2024, ktorý bezpochyby odkazuje na celú úpravu ôsmej hlavy (§ 100 a nasl. OZ), upravujúcej premlčanie. Z citovaného ustanovenia zároveň vyplýva, že kritériom určenia režimu premlčania priameho nároku poškodeného voči poisťovateľovi je právna úprava premlčania nároku poškodeného voči škodcovi. Je pritom zřejmé, že na premlčanie nároku

poškodeného voči škodcovi sa neaplikuje § 104 OZ (nakoľko medzi poškodeným a poisteným nie je poisťný vzťah). Nárok upravený v § 15 ods. 1 ZoPZP predstavuje osobitné právo na plnenie založené všeobecne záväzným právnym predpisom, z dôvodu ktorého nejde o plnenie z poistenia. Ak teda platí, že pre určenie režimu premlčania priameho nároku poškodeného voči poisťovateľovi sa uplatňuje úprava premlčania nároku poškodeného na náhradu nemajetkovej ujmy voči škodcovi, je legitímne usudzovať, že na premlčanie priameho nároku poškodeného voči poisťovateľovi podľa § 15 ZoPZP sa nemôže aplikovať § 104 OZ (vid' R 35/2020). Dôležitým aspektom je sledovaný účel ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z., ktorým bolo stanoviť rovnaký režim premlčania nároku osoby poškodenej prevádzkou motorového vozidla na náhradu škody/nemajetkovej ujmy, a to bez ohľadu na to, či si ju uplatní voči škodcovi alebo jeho poisťovateľovi.

62. Druhý právny názor spočíva na závere, že v prípade nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch uplatnených poškodeným priamo voči poisťovateľovi podľa § 15 ods. 1 ZoPZP začína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti (§ 104 OZ). Argumentácia podporujúca tento názor akcentuje to, že pri uplatnení priameho nároku voči poisťovateľovi v skutočnosti ide o právo poškodeného na poistné plnenie (právo na plnenie z poistenia) podľa § 15 ZoPZP. Poisťovňa plní nie „za škodcu“ ale z poistného vzťahu, pričom § 15 ZoPZP zakladá samostatné právo poškodeného voči poisťovni, ktoré má povahu práva na poistné plnenie. Teleologický výklad povinného zmluvného poistenia vychádza z toho, že účelom poistenia nie je ochrana majetku poisťovne ale odškodnenie poškodených, zohľadňujúc pritom aj európske štandardy ochrany obetí. Podporne možno poukázať aj na judikatúru ESLP (Pine Valley Developments v. Írsko, Zvolský a Zvolská v. ČR, Stanev v. Bulharsko, Andelković v. Srbsko), ktorá zdôrazňuje preferenciu materiálnej ochrany práv pred formalizmom. Premlčacia doba podľa § 104 OZ je primeranejšia povaha nárokov pozostalých, ktorí spravidla nie sú schopní bezprostredne po úmrtí blízkej osoby zhromaždiť potrebnú dokumentáciu a podať žalobu. Pre pozostalých smrť blízkej osoby predstavuje zväčša extrémnu psychickú záťaž, pričom je dôvodné zohľadniť aj trvanie prípadného trestného konania voči škodcovi, ktoré môže trvať aj viac ako 1 rok. Poškodený si síce môže uplatniť nárok na náhradu nemajetkovej ujmy proti škodcovi v trestnom konaní, čím dosiahne spočívanie plynutia premlčacej doby (§ 112 OZ), to však len vo vzťahu k škodcovi a nie aj vo vzťahu k poisťovateľovi (R 35/2020). Z vyššie uvedených hľadísk sa preto aplikácia striktnej 3-ročnej premlčacej doby podľa § 101 OZ môže javiť ako neprimerane tvrdá a v praxi môže viesť k odopretiu prístupu k súdu (zamietnutím žaloby pre dôvodne uplatnenú námietku premlčania).

63. Podporne možno poukázať aj na uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 29.11.2017 sp. zn. 25 Cdo 564/2017, ktorý argumentoval takto: „Právo poškodeného na plnění vůči pojistiteli škůdce je originárním právem založeným zvláštními právními předpisy, které - byť je odvozeno od právního vztahu mezi pojistitelem a pojištěným škůdcem - nemá povahu nároku na náhradu škody. Pojistitel se nestává osobou odpovědnou za škodu namísto škůdce a plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, nýbrž pojistným plněním (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006, uveřejněný pod č. 93/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4765/2010).“

64. Judikatúra Najvyššieho súdu SR k rozhodujúcej otázke premlčania sa, ako už bolo uvedené vyššie, tiež vyvíjala. Najvyšší súd v judikáte R 35/2020 dospel k záveru, že na premlčanie nároku na náhradu škody, i na premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy platí rovnaká právna úprava vo vzťahu k osobe, ktorá škodu spôsobila (škodcovi) i vo vzťahu k poisťovateľovi (poisťovni) tejto osoby a to v tom smere, že vo vzťahu k obidvom subjektom sa aplikuje právna úprava premlčania vyplývajúca z ustanovenia § 101 OZ (ktorá má charakter *lex generalis*), podľa ktorej sa toto právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, pretože právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je právom majetkovej povahy. Iný právny záver je vyjadrený v judikáte R 3/2022, podľa ktorého právo na náhradu nemajetkovej ujmy zásahom do súkromného a rodinného života (§ 13 ods. 2 OZ) vzniknutej usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode motorovým vozidlom je nárokom hradeným z povinného zmluvného poistenia podľa ZoPZP. Premlčacia doba na jeho uplatnenie začína plynúť rok po poisťnej udalosti (§ 104 OZ)“.

65. Vzhľadom na vyššie konštatovanú rozdielnosť judikatúry dovolacieho súdu považuje veľký senát za nevyhnutné dôsledne zohľadniť vplyv zmeny judikatúry na právne postavenie dotknutých subjektov, vychádzajúc pritom z princípov právnej istoty a predvídateľnosti práva (čl. 2 ods. 2 CSP).

66. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že princíp predvídateľnosti práva, ktorý úzko súvisí so zásadou právnej istoty, je nevyhnutným predpokladom všeobecnej dôvery občanov v právo a systém súdov (pozri napr. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 02. 02. 2011 vo veci Štefánicá a ostatné proti Rumunsku, č. 8). Stabilitu práva, právnu istotu jednotlivca a v konečnom dôsledku tiež mieru dôvery občanov v inštitúcie právneho štátu však okrem kvality písaných právnych pravidiel ovplyvňuje aj to, akým spôsobom ich vykladajú štátne orgány aplikujúce právne pravidlá - predovšetkým súdy. Právna istota predstavuje faktor, ktorý je potrebné zohľadniť pri preskúmaní postupov štátnych orgánov; je totiž základným prvkom právneho štátu (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 06. 03. 2008 vo veci Beian proti Rumunsku (č.1), č. sťažnosti 30658/05).

67. Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že súdne rozhodovanie nemôže byť nemenné; dynamická interpretácia právnych noriem totiž predstavuje nástroj, ktorý všeobecným súdom poskytuje potrebný stupeň flexibility na realizáciu práv garantovaných Dohovorom (pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 29. 04. 2019 vo veci Orlen Lietuva Ltd proti Litve, č. sťažnosti 45849/13, § 92). Vývoj judikatúry sám osebe nie je v rozpore s riadnym výkonom spravodlivosti, pretože príliš rigidný prístup by mohol v dôsledku predstavovať prekážku k reformám a zlepšeniu právneho poriadku. Nie je teda možné tvrdiť, že požiadavky vyplývajúce z princípu právnej istoty zaručujú jednotlivcovi absolútne subjektívne právo na konzistentnú rozhodovaciu prax súdov (pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. 10. 2011 vo veci Nejdet Şahin and Perihan Şahinproti Turecku, č. sťažnosti 13279/05, § 58).

68. Ak je pri zmene rozhodovacej praxe súčasný výklad zákona nahradený novým výkladom, ide o istú korekciu výkladu „mylného“ (prekonávaného), a je teda logické, že sa „správny“ (nahradzujúci) výklad bude spravidla vzťahovať na všetky práve prebiehajúce a v budúcnosti

otvorené prípady, hoci ich skutkový základ spočíva v minulosti. V horizontálnych právnych vzťahoch je pravidlom tzv. incidentná retrospektivita, ktorá znamená aplikáciu nových právnych názorov na kauzy aktuálne prebiehajúce aj budúce, bez ohľadu na to, kedy prebehlo konanie zodpovedajúce skutkovej podstate právnej normy. Za určitých okolností však môže retrospektívne pôsobenie zmeny v ustálenej judikatúre pôsobiť - vzhľadom na legitímne očakávanie adresátov právnych noriem v trvajúcej aplikácii starej judikatúry - príliš tvrdo; preto je potrebné zvažovať určité obmedzenie retrospektívneho pôsobenia (k jednotlivým modifikáciám vid' KÜHN, Zdeněk. Prospektívni a retrospektívni pôsobení judikaturních změn. In: Právní rozhledy 6/2011, str. 191).

69. Veľký senát v tejto súvislosti považuje z hľadiska právnej komparatistiky a vzhľadom na identitu či blízkosť (niekdajšej) právnej úpravy v Českej republike za vhodné poukázať aj na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1275/10, v ktorom sa posudzovala ústavnosť zmeny judikatúry Najvyššieho súdu ČR v otázke premlčania nemajetkovej ujmy a jej retroaktívnych účinkov. Ústavní soud konštatoval „1. Intertemporální soudcovské právo (overruling) vyžaduje, obdobně jak je tomu u intertemporálního práva psaného, přijetí hledisek posuzování jeho přijatelnosti. Tato hlediska musí zohlednit ochranu uplatněného subjektivního práva, jakož i stanovení časového momentu pro určení relevantního hmotného práva pro posouzení věci, dále zajistit rovnost v uplatnění práv, ochranu oprávněné důvěry v právo, jakož i předvídatelnost soudních rozhodnutí. Musí ale zároveň zohlednit i nezbytnost vývoje soudní interpretace a aplikace zákonného práva, nutnost zabránit její strnulosti, jež by se stala překážkou dosažení účelů právní regulace. 2. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 613/06 ze dne 18. 04. 2007 (N 68/45 SbNU 107) [následovaném nálezy dalšími: nález sp. zn. III. ÚS 117/07 ze dne 20. 06. 2007 (N 104/45 SbNU 429), nález sp. zn. II.ÚS 635/09 ze dne 31. 08. 2010 (N 176/58 SbNU 539)] Ústavní soud vyslovil prioritu hodnoty stálosti judikatury, již lze prolomit pouze za podmínky splnění procedurálních a materiálních podmínek: „Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolané i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovouto změnou zjevně je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování. To je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí i pro Ústavní soud zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána.“ V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2170/08 ze dne 12. 05. 2009 (N 117/53 SbNU 473) pak Ústavní soud rozvedl obsah materiálních podmínek pro overruling: „Dokonce i kdyby takovéto procedury nebyly pro uvedené případy pozitivním právem zakotveny, nic by to neměnilo na povinnosti soudů přistupovat ke změně judikatury nejen opatrně a zdrženlivě (tj. výlučně v nezbytných případech opodstatňujících překročení principu předvídatelnosti), ale též s důkladným odůvodněním takového postupu; jeho součástí nezbytně by mělo být přesvědčivé vysvětlení toho, proč, vzdor očekávání respektu k dosavadní rozhodovací praxi, bylo rozhodnuto jinak. 3. Posouzení kolize mezi hodnotou soudcovského dotváření práva na straně jedné a hodnotou právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování na straně druhé musí vycházet ze zásady proporcionality. Jeho obsahem musí být pečlivé vážení negativních dopadů změny právního názoru soudů, promítajících se v zúžení možností uplatnění subjektivního práva pro účastníky řízení konající v dobré víře v existenci práva, daného soudy ustálenou interpretací zákona. Jeho obsahem zároveň musí být i

zohľadnení spoločenské naléhavosti takeveto zmeny. Tyto úvahy soudu musí být transparentně předestřeny veřejnosti.“

70. Zároveň bolo potrebné zohľadniť aj tú skutočnosť, že rozhodovacia prax dovolacieho súdu sa menila a vyvíjala aj pri riešení otázky, či je daná pasívna vecná legitímácia poisťovne v sporoch o náhradu nemajetkovej ujmy, resp. či sa za škodu pre účely zákona o PZP považuje aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. Výklad pojmu škoda pre účely PZP bol judikatórne ustálený v rozsudku Najvyššieho súdu SR z 31. júla 2017 sp.zn. 6MCdo/1/2016 (publikovanom ako judikát R 61/2018) s právnou vetou v znení: „Škodou pre účely zákona o PZP je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitímovaná.“ Najvyšší súd argumentoval tým, že pre účely tohto zákona treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým (po blízkej osobe, usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla) z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, spočívajúci v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život. Účelom poistenia za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel je zmierniť dôsledky škôd, ku ktorým došlo v súvislosti s touto prevádzkou. Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu ZoPZP (gramatický výklad), resp. výklad vychádzajúci výlučne z ustanovení OZ o zodpovednosti za škodu, teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, prinášalo by to značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich bankrotu. Zároveň by to však mohlo znamenať aj neistotu pozostalých v tom smere, či im prisúdená náhrada bude aj skutočne poskytnutá, resp. riziko, že v prípadoch insolventie (platobnej neschopnosti) zodpovedného subjektu táto nebude vymožitelná.

71. Z rozhodovacej praxe všeobecných súdov vyplýva, že poškodení zväčša žalovali len priameho škodcu (resp. prevádzkovateľa motorového vozidla), prípadne označili poisťovňu ako vedľajšieho účastníka (za účinnosti OSP), resp. intervenienta (za účinnosti CSP), až neskôr pod vplyvom meniacej sa judikatúry začala byť žalovaná priamo aj poisťovňa. Tak tomu bolo aj v prejednávanej spore, keď žalobcovia v žalobe podanej dňa 10. 09. 2014 označili ako žalovaných škodcu a prevádzkovateľa motorového vozidla, poisťovňa bola pôvodne označená len ako vedľajší účastník. Účinok podania žaloby aj voči poisťovni (aktuálnej žalovanej) nastal až dňa 07. 07. 2016.

72. Nejednoznačnosť zákonnej úpravy ZoPZP bola odstránená až novelizáciou zákona č. 381/2001 Z.z. zákonom č. 177/2024 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s účinnosťou od 01.08.2024 tak, že zákonný pojem „škoda“ bol rozšírený aj o pojem „iná ujma“, čím došlo k jednoznačnému zákonnému vyjadreniu, že za škodu v zmysle ZoPZP sa považuje aj nemajetková ujma (iná ujma).

73. Veľký senát preto dospel k záveru, že až na základe novelizácie zákona č. 381/2001 Z.z. zákonom č. 177/2024 Z.z. s účinnosťou od 01. 08. 2024, je potrebné ustanovenie § 15 ods. 3 tohto zákona, podľa ktorého na premlčanie nároku na náhradu škody vrátane inej ujmy proti poisťovateľovi platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu vrátane inej ujmy spôsobila, vykladať tak, že touto rovnakou úpravou premlčania je ustanovenie § 106 OZ. Z uvedeného a contrario vyplýva, že ustanovenie § 15 ods. 2 ZoPZP v znení účinnom do 31. 07. 2024 je potrebné vykladať tak, že rovnaká úprava premlčania nároku proti poisťovateľovi a proti osobe, ktorá škodu spôsobila, sa vzťahuje len na nárok na náhradu škody a nie aj na nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Pokiaľ ide o nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, veľký senát považoval za dôvodné pripustiť taký výklad ustanovení § 15 ods. 1 a 2 ZoPZP v znení účinnom do 31. 07. 2024, že premlčacia doba začína plynúť v zmysle § 104 Občianskeho zákonníka rok po poistnej udalosti.

74. Veľký senát pritom zohľadnil princípy právnej istoty a predvídateľnosti práva, ako aj princíp legitímnych očakávaní dotknutých subjektov, ktoré pri uplatňovaní svojich nárokov vychádzali z právnych záverov judikátu R 3/2022, podľa ktorého premlčacia doba na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy zásahom do súkromného a rodinného života (§ 13 ods. 2 OZ) vzniknutej usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode motorovým vozidlom začína plynúť rok po poistnej udalosti (§ 104 OZ). Na toto judikované rozhodnutie nadviazali aj ďalšie rozhodnutia dovolacieho súdu s rovnakým právnym záverom (pozri bod 40.).

75. Vzhľadom na vyššie uvedené okolnosti vývoja, zmeny a rozdielnosti judikatúry, ako aj zákonnej úpravy ZoPZP, rešpektujúc pritom princípy právnej istoty a predvídateľnosti práva, dospel veľký senát k záveru, že na rozhodujúcu právnu otázku premlčania je potrebné odpovedať takto: „Pri nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uplatnených podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení účinnom do 31. 07. 2024, priamo poškodeným proti poisťovateľovi, začína premlčacia doba plynúť v zmysle § 104 Občianskeho zákonníka rok po poistnej udalosti.“

76. Veľký senát sa z uvedených dôvodov s vec postupujúcim senátom v jeho právnych záveroch nestotožnil. Posúdenie rozhodujúcej právnej otázky premlčania a aplikácia § 104 OZ na prejednávaný prípad bola zo strany dovolacieho súdu vecne správna.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

77. Dovolateľka namietala nesprávnosť právneho posúdenia a danosť dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vo vzťahu k výrok o uložení povinnosti na plnenie žalovanému ako solidárnej s pôvodne žalovanými 1/ a 2/, keďže podľa nej v danom prípade sa nejedná o pasívnu solidaritu na strane pôvodných žalovaných a žalovaného.

78. Touto právnou otázkou sa zaoberalo dovolateľkou citované rozhodnutie dovolacieho súdu, rozsudok z 22. júna 2016 sp.zn. 3Cdo18/2016. Rovnako išlo o spor o náhradu nemajetkovej ujmy, v ktorom vystupovali na žalovanej strane dva subjekty, žalovaný 1/ ako vodič motorového vozidla,

žalovaná 2/ ako poisťovateľ. Dovolací súd aplikoval ust. § 511 ods. 1 OZ, podľa ktorého ak právnym predpisom alebo rozhodnutím súdu je ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté alebo ak to vyplýva z povahy plnenia, že viac dlžníkov má tomu istému veriteľovi splniť dlh spoločne a nerozdielne, je veriteľ oprávnený požadovať plnenie od ktoréhokolvek z nich. Ak dlh splní jeden dlžník, povinnosť ostatných zanikne. Uvedené ustanovenie upravuje tzv. pasívnu solidaritu, ktorá je vyjadrená termínom „spoločne a nerozdielne“. Je charakterizovaná viacerými subjektmi na dlžníckej strane, ktorých povinnosťou je splniť dlh tomu istému veriteľovi spoločne a nerozdielne. Funkcia pasívnej solidarity spočíva vo väčšom zabezpečení pohľadávky veriteľa a uľahčení jej uplatnenia. V zmysle § 15 ods. 1 ZoPZP (označeného ako „Priamy nárok poškodeného“) náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať. Z toho vyplýva, že poisťovateľ vykonávajúci povinné zmluvné poistenie zodpovednosti má pri uplatnení nároku poškodeného na náhradu škody rovnaké právne postavenie ako osoba, ktorá škodu priamo spôsobila. Poškodený môže priamo od neho požadovať na súde alebo mimo neho náhradu škody (porovnaj aj Imrich Fekete, *Občiansky zákonník, Eurokodex, 2011, 2. diel, str. 2409*). To však neznamená, že by z ustanovení zákona č. 381/2001 Z.z. bolo možné vyvodzovať pasívnu solidaritu poisteného a poisťovateľa. Pre účely preskúmvanej veci treba preto zdôrazniť, že súd nie je oprávnený uložiť žalovaným povinnosť splniť záväzok spoločne a nerozdielne iba na základe vlastnej úvahy a bez zákonnej legitimácie. To platí pre konštitutívne, ale aj pre deklaratórne rozhodnutia (porovnaj tiež „Veľké komentáre, Števček a kol., *Občiansky zákonník II, C-H-Beck, 2015, str. 1760*“)].

79. Dovolateľka preto dôvodne namieta, že zo zákonnej možnosti uplatniť nárok poškodeného na náhradu škody v rozsahu a za podmienok daných právnym predpisom aj voči poisťovateľovi nemožno vyvodiť, že ide o solidárnu zodpovednosť spolu so škodcom, pretože táto nevyplýva z právneho predpisu, ani z ďalších dôvodov upravených v § 511 ods. 1 OZ. Samotné ustanovenie § 15 ods. 1 ZoPZP umožňuje síce uplatniť na súde nárok aj voči poisťovateľovi, avšak v prípade nárokov uplatnených voči škodcovi aj poisťovateľovi ide o samostatné nároky poškodeného proti viacerým subjektom, ale voči každému z nich z iného právneho dôvodu, čomu zodpovedá vyjadrenie povinnosti na plnenie tak, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného.

80. Ak teda odvolací súd formuloval vyhovujúci výrok o uložení povinnosti na plnenie žalovanému ako solidárnej s pôvodne žalovanými 1/ a 2/, rozhodol vecne nesprávne a odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, čím bol naplnený dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

81. Vzhľadom na to, že dovolaním napadnutý rozsudok spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), veľký senát rozsudok odvolacieho súdu v jeho vyhovujúcej časti a vo výrokoch o náhrade trov konania zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu v zrušenom rozsahu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP) s tým, že náprava zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP).

82. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Povinnosťou odvolacieho súdu bude opätovne meritórne posúdiť podané odvolanie, vychádzajúc pritom zo záveru, že v prípade vyhovenia žalobe je potrebné povinnosť žalovanej plniť žalobcom formulovať tak, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. Predpokladom vyhovenia žalobe je však skúmanie, či už nedošlo k splneniu povinnosti uloženej pôvodným žalovaným 1/ a 2/ podľa rozsudku Okresného súdu Humenné, č. k. 15C 214/2014-244 zo dňa 19. 10. 2017 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 13Co/60/2020-483 zo dňa 24. 11. 2020.

26.**ROZHODNUTIE**

Nedostatok právomoci rozhodcovského súdu môže byť namietaný v žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov aj v prípade, ak účastník rozhodcovského konania nepodal návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci na všeobecný súd alebo ho vzal späť. Rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci nepredstavuje o tejto otázke prekážku res iudicata.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. apríla 2026 sp. zn. 1VCdo/10/2025)

Z o d ť o v o d n e n i a :

1. Bývalý Okresný súd Bratislava V (ďalej len „súd prvej inštancie“) v poradí druhým rozsudkom z 20. novembra 2019 č. k. 24Csr/2/2016-649 zrušil rozhodcovský rozsudok z 9. októbra 2015 sp. zn. RD 49/2015 vydaný rozhodcom Rozhodcovského súdu Royal Development, so sídlom Suľany 243 (ďalej len „rozhodcovský rozsudok“) a žalobkyni priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Rozhodnutie právne zdôvodnil ustanovením § 3 ods. 1, § 4 ods. 1 a 2, ods. 3 písm. a) a ods. 4, § 40 ods. 1 a § 50 ods. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení účinnom do 31. decembra 2015 (ďalej len „zákon o rozhodcovskom konaní“). Vecne dôvodil, že medzi procesnými stranami nedošlo k platnému uzatvoreniu rozhodcovskej zmluvy, ktorou by procesné strany prejavili vôľu riešiť prípadné spory, vzniknuté zo zmluvy o pôžičke z 15. júna 2012 (ďalej len „zmluva o pôžičke“), vrátane sporov o jej platnosť, výklad alebo zrušenie, rozhodcom Rozhodcovského súdu Royal Development. Podpis žalobkyne na zmluve o pôžičke (ktorej súčasťou bola rozhodcovská zmluva/doložka) bol totiž vyhotovený technickým falšovaním, čo konštatovala znalecká organizácia. Rozhodcovským rozsudkom sa rozhodol spor, pre ktorý nebola uzatvorená rozhodcovská zmluva. Na základe uvedeného súd prvej inštancie konštatoval, že bol daný dôvod na zrušenie rozhodcovského rozsudku [§ 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní]. Pokiaľ išlo o ďalšie žalobkyňou uvádzané dôvody na zrušenie rozhodcovského rozsudku, súd prvej inštancie tieto nepovažoval za opodstatnené [§ 40 ods. 1 písm. a) bod 4, § 40 ods. 1 písm. b) zákona o rozhodcovskom konaní]. Rozhodnutie o trovách konania právne odôvodnil ustanovením § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a vecne úspechom žalobkyne v konaní v plnom rozsahu.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 27. októbra 2022 sp. zn. 3CoSr/1/2020 na odvolanie žalovaného a intervenienta na strane žalovaného rozsudok súdu prvej

inštancie podľa § 388 CSP zmenil tak, že žalobu zamietol; žalovanému a intervenientovi priznal voči žalobkyni plný nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania. Odvolací súd sa nestotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že tu bol daný dôvod pre zrušenie rozhodcovského rozsudku (teda okrem iných ani dôvod, že rozhodcovská zmluva nebola uzavretá, tak ako konštatoval súd prvej inštancie). Odvolací súd vychádzal z nasledovného zisteného skutkového stavu. Žalobkyňa pri prvom úkone v rámci rozhodcovského konania namietla nedostatok právomoci rozhodcovského súdu, ktorý o svojej právomoci rozhodol rozhodcovským uznesením podľa § 21 zákona o rozhodcovskom konaní tak, že v predmetnej veci má právomoc. Následne žalobkyňa podala podľa § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní návrh na rozhodnutie o jej námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu na všeobecný súd. Konanie sa viedlo na bývalom Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 21Cr/10/2015. Z dôvodu vydania rozhodcovského rozsudku zobrala žalobkyňa svoj návrh (týkajúci sa námietky) späť a konanie bolo zastavené. Odvolací súd konštatoval, že predmetný zákon priamo nerieši dôsledky nepodania návrhu na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu (len nepodanie samotnej námietky nedostatku právomoci) na všeobecný súd. Je však názoru, že ak rozhodcovský súd rozhodol o svojej právomoci rozhodcovským uznesením a následne nebol podaný návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu na všeobecný súd, resp. bol podaný a následne bol vzatý späť (čo znamená, že naň treba hľadieť akoby podaný nebol), nemožno už nedostatok právomoci použiť ako argument na zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu podľa § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní, pretože uznesenie rozhodcovského súdu o jeho právomoci nadobudne právoplatnosť a žaloba o zrušenie rozhodcovského rozsudku z uvedeného dôvodu už nebude prípustná. Otázka právomoci je teda vecou právoplatne rozhodnutou. Následne sa zaoberal i ďalšími dôvodmi, ktoré boli namietané pre zrušenie rozhodcovského rozsudku a ani tieto neboli podľa odvolacieho súdu dané (pozn.: dovolací súd ich nebude bližšie rozvádzať, pretože nie sú nateraz významné pre rozhodnutie a riešenie vymedzenej otázky týkajúcej sa právomoci rozhodcovského súdu). O náhrade trov konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 a 2 CSP v spojení s § 255 ods. 2 a § 262 ods. 1 CSP tak, že priznal úspešnému žalovanému a intervenientovi ich náhradu v plnom rozsahu.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie. Dovolanie odôvodnila ustanovením § 420 písm. f) CSP (nesprávnym procesným postupom súdu znemožňujúcim strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP (nesprávnym právnym posúdením). Navrhla zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Uviedla, že nesúhlasí s názorom odvolacieho súdu pri hodnotení prekážky *res iudicata* v otázke právomoci rozhodcovského súdu. Uznesenie rozhodcu, ktorým na námietku účastníka rozhodcovského konania pozitívne rozhodol o svojej právomoci, nevytvára prekážku *res iudicata*. Ak by to tak bolo, musel by súd konanie z dôvodu nedostatku právomoci zastaviť, nie žalobu zamietnuť. Zatiaľ čo rozhodcovské rozhodnutie o merite veci môže vytvoriť prekážku rozhodnutej veci pre žalobu s totožnými subjektami a predmetom konania, rozhodcovské uznesenie, ktorým rozhodca rozhodol iba o tom, že má právomoc vo veci ďalej konať a o merite veci aj rozhodnúť, takúto prekážku vytvoriť nemôže. Takéto rozhodnutie a výklad popiera účel zákona, formalisticky obhajuje postup, ktorý nemá nič spoločné so spravodlivým rozhodnutím a je úplne v rozpore s účelom zákona. Dovolateľka vzala svoj návrh na rozhodnutie o námietke späť dávno po

právoplatnom skončení rozhodcovského konania. Odvolací súd svojím nesprávnym postupom zabránil dovolateľke vyriešiť spor o zaplatenie proti nej uplatnenej pohľadávky vo výške 85 000 eur s príslušenstvom pred všeobecným súdom. Na rozhodcovský súd bola žaloba podaná iba z dôvodu evidentne preukázaného sfaľšovania rozhodcovskej zmluvy. Otázku *res iudicata* ohľadom právomoci rozhodcovského súdu považuje súčasne i za otázku dovolacím súdom neriešenú a vymedzila ju nasledovne: či ak účastník rozhodcovského konania včas uplatnil námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu a po kladnom rozhodnutí rozhodcu o svojej právomoci včas podal na všeobecný súd návrh na rozhodnutie o námietke právomoci, ktorý po právoplatnom skončení rozhodcovského konania a po podaní žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku vzal späť, odôvodňuje takýto postup žalobcu záver všeobecného súdu, že žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu nedostatku právomoci rozhodcu nemôže pre prekážku rozhodnutej veci vyhovieť, ale ju musí zamietnuť. Dovolateľka ďalej uvádza, že tu boli dané i ďalšie dôvody pre zrušenie rozhodcovského rozsudku a tieto boli nesprávne posúdené. Namietala odklon od rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) sp. zn. 1Obdo/39/2018 a 3Obdo/18/2018 v otázke porušenia rovnosti účastníkov rozhodcovského konania. Dovolateľka nesúhlasila so zamietnutím žaloby kvôli nesplneniu podmienok na zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa § 40 ods. 1 písm. b) zákona o rozhodcovskom konaní, pretože rozhodcovský rozsudok, ktorý svoju právomoc opiera o sfaľšovanú písomnosť, nemôže byť v súlade s verejným poriadkom.

4. Žalovaný a intervenient na strane žalovaného vo svojom spoločnom vyjadrení k dovolaniu uviedli, že dovolanie nie je prípustné. S riešením otázky *res iudicata* odvolacím súdom sa stotožnili.

5. Prejednávajúci senát 6C podľa § 48 ods. 1 CSP postúpil vec uznesením z 30. septembra 2025 sp. zn. 6Cdo/171/2023 veľkému senátu občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu (ďalej len „veľký senát“). Vyslovil názor, že zákon o rozhodcovskom konaní v ustanovení § 40 ods. 4 vymedzuje, kedy na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku podľa odseku 1 písm. a) súd neprihliadne a ako jedinú podmienku uvádza, že taký dôvod nebol účastníkom namietaný v konaní pred rozhodcovským súdom v lehote na to ustanovenej, inak bez zbytočného odkladu. V danej veci bola námietka nedostatku právomoci uplatnená včas, čo podľa senátu 6C predstavuje jedinú podmienku, ktorá musí byť splnená. Rozdielny názor ohľadne existencie prekážky *res iudicata* vyslovil senát 4O najvyššieho súdu v uznesení z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024, keď konštatoval, že ak účastník rozhodcovského konania v lehote 30 dní od doručenia rozhodcovského uznesenia o právomoci rozhodcovského súdu nepodá návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci na všeobecný súd alebo ho vezme späť, nemôže prípadný nedostatok právomoci rozhodcovského súdu úspešne namietat' v žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní; rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci, ktoré nadobudne právoplatnosť, predstavuje o tejto otázke prekážku *res iudicata*. S týmto názorom sa senát 6C najvyššieho súdu nestotožnil (bez ohľadu na to, či ide o vadu podľa § 420 písm. f) CSP alebo o riešenie právnej otázky, keď pri tejto problematike ide v určitom smere o vzájomné prelínanie), považujúc ho za priečiaci sa logickému výkladu právnej normy, pretože riadiac sa týmito závermi (vyslovenými tak súdom odvolacím v tejto veci ako i súdom dovolacím v uznesení z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024) by fakticky došlo k vylúčeniu efektívneho

prieskumu a súd rozhodujúci o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku by nebol oprávnený preskúmať nedostatok právomoci rozhodcovského súdu i napriek tomu, že je to zákonným žalobným dôvodom [§ 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní]. Keď právna norma v ustanovení § 40 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní uvádza, že na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku podľa odseku 1 písm. a) súd neprihliadne, ak ich účastník nenamietal v konaní pred rozhodcovským súdom v lehote na to ustanovenej, inak bez zbytočného odkladu, nie je možné jej znenie rozširovať o ďalšie podmienky pre možnosť prihliadania na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku (v danom prípade o podanie návrhu o námietke právomoci na súd a právoplatné rozhodnutie o nej majú za to, že ak tak účastník konania neurobil, otázka právomoci je právoplatne rozhodnutá vec). Senát 6C zastáva názor, že rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci, proti ktorému nebol podaný návrh na súd (príp. tento bol vzatý späť), v dôsledku čoho nadobudlo právoplatnosť, nebráni súdu v konaní o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku prihliadať na včas vznesenú námietku právomoci z dôvodu, že nedošlo k uzavretiu rozhodcovskej zmluvy (nie je tu prekážka *res iudicata*).

6. Veľký senát si pred prístupím k rozhodovaniu podľa § 48 ods. 4 CSP vyžiadal stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister“), generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu a právnických fakúlt Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Trnavskej univerzity, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Paneurópskej vysokej školy. Svoje stanoviská zaslali minister, generálny prokurátor, obchodnoprávne kolégium a právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

7. Minister, vychádzajúc z teleologického výkladu právnej normy, zastáva názor, že ak súd právoplatne nerozhodne o námietke voči rozhodcovskému uzneseniu o právomoci do vydania rozhodcovského rozsudku, namietaný nedostatok právomoci rozhodcovského súdu sa preskúma v konaní o zrušení rozhodcovského rozsudku. Zdôraznil pritom, že rozhodcovský súd nie je orgánom verejnej moci, ale súkromnoprávnou osobou, a prieskum, ktorý zákon o rozhodcovskom konaní umožňuje, nie je inštančným prieskumom, ale posúdením, či súkromný subjekt (rozhodcovský súd) neporušil zákonné ustanovenia.

8. Generálny prokurátor sa stotožnil s právnym názorom vyjadreným v rozhodnutí z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024, že ak žalovaný nepodá samostatný návrh, aby o námietke nedostatku právomoci rozhodol všeobecný súd, v lehote 30 dní od doručenia uznesenia rozhodcovského súdu o právomoci, potom platí, že všeobecný súd je v konaní o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku viazaný uznesením o právomoci. Uviedol, že všeobecný súd môže zrušiť rozhodcovský rozsudok pre nedostatok právomoci rozhodcovského súdu v dvoch procesných situáciách, vtedy keď nie je viazaný uznesením, že právomoc je daná, a to ak uznesenie o právomoci nebolo vydané a rozhodcovský súd posúdil otázku svojej právomoci až v rozhodcovskom rozsudku (takýto postup § 21 ods. 4 zákon o rozhodcovskom konaní pripúšťa), alebo ak všeobecný súd zrušil uznesenie rozhodcovského súdu o právomoci až po tom, čo rozhodcovský súd vyniesol rozhodcovský rozsudok (návrh žalovaného na všeobecný súd proti uzneseniu rozhodcovského súdu o právomoci nebráni rozhodcovskému súdu ďalej vo veci konať).

9. Predsedníčka obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu zotrvala na názore vyslovenom senátom 4O v rozhodnutí z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024 uverejnenom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 40/2025. Zákon o rozhodcovskom konaní kladie dôraz na aktivitu účastníka rozhodcovského konania - vzniesť včas námietku právomoci. Ak účastník s rozhodnutím o námietke nesúhlasí, má byť aktívny a podať v zákonnej lehote 30 dní na súd návrh na rozhodnutie o jeho námietke. Nazeranie na zákon o rozhodcovskom konaní opačnou optikou by vyprázdnilo obsah ustanovenia § 21 ods. 4, ktoré by sa v časti upravujúcej lehotu na podanie návrhu na všeobecný súd na rozhodnutie o námietke stalo nepotrebným.

10. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave (katedra občianskeho práva) prezentovala názor, že v dôsledku existencie právoplatného rozhodnutia o pozitívnom vymedzení právomoci rozhodcovského súdu (keďže návrh na rozhodnutie o námietke podaný na všeobecný súd bol vzatý späť) nemôže účastník konania v konaní o žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní úspešne namietat' nedostatok právomoci rozhodcovského súdu. Všeobecný súd by totiž v konaní o žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku z dôvodu nedostatku právomoci rozhodcovského súdu opätovne rozhodoval o otázke, ktorá už bola právoplatne vyriešená. Právoplatné rozhodnutie o právomoci rozhodcovského súdu v konaní podľa § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní predstavuje v otázke právomoci vec rozhodnutú a konajúce súdy budú pri ďalšom postupe týmto rozhodnutím viazané.

11. Katedra občianskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach sa vo svojom stanovisku priklonila k názoru predkladajúceho senátu 6C, že rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci (proti ktorému bol podaný návrh na súd, ale tento bol vzatý späť, v dôsledku čoho nadobudlo rozhodnutie právoplatnosť) nebráni súdu v konaní o žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku prihliadať na včas vznesenú námietku právomoci. Poukázal na to, že zákon o rozhodcovskom konaní nehovorí o tom, že na dôvody zrušenia (...) súd neprihliadne (...) ak ich účastník nenamietal v konaní pred všeobecným súdom, ale námietku viaže iba na konanie pred rozhodcovským súdom.

12. Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa stotožnila s názorom predkladajúceho senátu 6C zdôrazniac, že zákon o rozhodcovskom konaní v ustanovení § 40 ods. 4 ustanovuje jedinú preklúziu, a to včasnosť námietky. Rozhodnutie rozhodcu o právomoci podľa § 21 zákona o rozhodcovskom konaní je pritom procesným rozhodnutím, ktoré má predbežný charakter, a doktrína sa ustálila v názore, že len rozhodnutie o merite sporu môže zakladať materiálnu prekážku res iudicata. Ak by bol akceptovaný výklad odvolacieho súdu, rozhodcovský rozsudok založený na falzifikovanej rozhodcovskej zmluve by požíval ochranu, pričom súd by bol zbavený možnosti preskúmať existenciu právomoci. Tým by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

13. Veľký senát najvyššieho súdu ako súd dovolací (§ 35 CSP v spojení s § 48 ods. 1 a 4 rovnakého zákona) preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu z hľadiska nastolenej

otázky, či rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci, proti ktorému nebol podaný návrh na súd (príp. tento bol vzatý späť), v dôsledku čoho nadobudlo právoplatnosť, ne/bráni súdu v konaní o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku prihliadať na včas vznesenú námietku právomoci z dôvodu, že nedošlo k uzavretiu rozhodcovskej zmluvy (je tu alebo nie je prekážka *res iudicata* o tejto otázke).

14. Jedna názorová línia (v zhode s rozhodnutím z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024, medzičasom po postúpení veci veľkému senátu publikovaným v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 40/2025) tvrdí, že ak účastník rozhodcovského konania v lehote 30 dní od doručenia rozhodcovského uznesenia o právomoci rozhodcovského súdu nepodá návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci na všeobecný súd alebo ho vezme späť, nemôže prípadný nedostatok právomoci rozhodcovského súdu úspešne namietat' v žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní. Ak rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci nadobudne právoplatnosť, predstavuje o tejto otázke prekážku *res iudicata*.

15. Druhá názorová línia sa s vyššie uvedeným záverom nestotožňuje. Podľa nej nedostatok právomoci rozhodcovského súdu môže byť namietaný v žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku v zmysle § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní aj v prípade, ak účastník rozhodcovského konania nepodal návrh na rozhodnutie o námietke nedostatku právomoci na všeobecný súd alebo ho vzal späť. Rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci nepredstavuje o tejto otázke *res iudicata*.

16. Podľa § 21 ods. 2 zákona o rozhodcovskom konaní (v relevantnom znení) účastník rozhodcovského konania, ktorý chce uplatniť námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, môže tak urobiť v rozhodcovskom konaní najneskôr pri prvom úkone vo veci samej. Toto časové obmedzenie neplatí pre námietku neplatnosti rozhodcovskej zmluvy zakladajúcej sa na tom, že o veci nemožno rozhodovať v rozhodcovskom konaní, alebo, že vo veci má byť rozhodované podľa osobitného zákona; túto námietku možno uplatniť až do skončenia ústneho pojednávania, pri písomnom konaní až do vydania rozhodcovského rozsudku. Námietku, že sporná otázka prekračuje právomoc rozhodcovského súdu, musí účastník rozhodcovského konania uplatniť najneskôr vtedy, keď sa počas rozhodcovského konania o tejto otázke dozvie.

17. Podľa § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní ak rozhodcovský súd rozhodne, že má právomoc rozhodovať, rozhodne o námietke podľa odseku 2 rozhodcovským uznesením alebo, ak sa účastníci nedohodli inak v rozhodcovskom rozsudku. Ak rozhodcovský súd rozhodne rozhodcovským uznesením, že má právomoc rozhodovať, účastník rozhodcovského konania, ktorý námietku podal, môže do 30 dní po doručení predbežného rozhodnutia podať návrh na súd, aby o námietke rozhodol. Proti rozhodnutiu súdu o zamietnutí námietky nie je prípustný opravný prostriedok. Rozhodcovský súd môže počas rozhodovania o námietke pokračovať v rozhodcovskom konaní a vydať rozhodcovský rozsudok.

18. Podľa § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní tuzemský rozhodcovský

rozsudok môže byť zrušený príslušným súdom len na základe žaloby účastníka rozhodcovského konania podanej proti druhému účastníkovi rozhodcovského konania, ak rozhodcovským rozsudkom sa rozhodol spor, pre ktorý nebola uzatvorená rozhodcovská zmluva, alebo ktorý nie je v medziach rozhodcovskej doložky, alebo že rozsudok prekračuje dosah dohovoru o rozhodcovi alebo dosah rozhodcovskej doložky; ak ale môžu byť časti rozhodcovského rozsudku vo veciach podrobených rozhodcovskému konaniu oddelené od častí rozsudku pojednávajúcich o veciach, ktoré nie sú mu podrobené, súd zruší rozhodcovský rozsudok len v dotknutej časti.

19. Podľa § 40 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku podľa odseku 1 písm. a) súd neprihliadne, ak ich účastník nenamietal v konaní pred rozhodcovským súdom v lehote na to ustanovenej, inak bez zbytočného odkladu.

20. V posudzovanom prípade odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie a zamietol žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Bol názoru, že tu nebol daný dôvod pre zrušenie rozhodcovského rozsudku (teda okrem iných ani dôvod, že rozhodcovská zmluva nebola uzavretá, tak ako konštatoval súd prvej inštancie). Pre jeho záver bola podstatná skutočnosť, že žalobkyňa svoj návrh na rozhodnutie o jej námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu (ktorá bola inak namietaná včas), podaný na všeobecný súd, zobrala späť. Preto podľa odvolacieho súdu námietku nedostatku právomoci už nemôže úspešne namietat' v tomto konaní a rozhodnutie o právomoci považoval za *res iudicata*.

21. Senát 6C postúpil vec veľkému senátu, pretože sa nestotožnil s právnym názorom vysloveným v danej veci odvolacím súdom a súčasne v rozhodnutí najvyššieho súdu z 31. marca 2025 sp. zn. 4Obdo/26/2024 a prikláňal sa k názoru, ktorý reprezentuje druhá názorová línia (viď ods. 15 tohto uznesenia).

22. Žalobkyňa v dovolaní v prvom rade namietala, že riešenie otázky právomoci v rozhodcovskom konaní nemôže založiť prekážku *res iudicata*. Uviedla, že rozhodnutie a výklad ustanovení zákona odvolacím súdom popiera jeho účel a formalisticky obhajuje postup, ktorý nemá nič spoločné so spravodlivým rozhodnutím (rozhodcovská zmluva bola sfaľšovaná). Vec bola nesprávne právne posúdená.

23. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

24. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

25. Jedným z predpokladov založenia právomoci rozhodcovského súdu je jeho zmluvný základ. Na základe zmluvy súkromnoprávneho charakteru alebo rozhodcovskej doložky sa strany

slobodne a vážne rozhodnú riešiť spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú v určenom zmluvnom alebo v inom právnom vzťahu. Uzavretím rozhodcovskej zmluvy alebo rozhodcovskej doložky sa strany dobrovoľne a vedome vzdávajú práva na súdnu ochranu vykonávanú prostredníctvom všeobecných súdov a zverujú ju rozhodcovskému súdu, ktorý je súkromnoprávnou osobou, pretože ho nemožno vzhľadom na jeho účel a charakter bez ďalšieho zaradiť k orgánom verejnej moci (m. m. III. ÚS 335/2010).

26. Popieranie platnosti rozhodcovskej zmluvy je taxatívne daným dôvodom na podanie žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Súčasne ale zákon stanovuje podmienku, že namietat' nedostatok právomoci musí účastník včas. Ak námietku včas nepodá, zákon predpokladá, že rozhodcovské konanie právoplatne skončí bez vyriešenia otázky právomoci rozhodcovského súdu. V predmetnej veci však žalobkyňa v rámci rozhodcovského konania uplatnila námietku nedostatku právomoci včas, teda postupovala s dostatočnou starostlivosťou.

27. Keď zákon hovorí, že na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku podľa odseku 1 písm. a) súd neprihliadne, ak ich účastník nenamietal v konaní pred rozhodcovským súdom v lehote na to ustanovenej, inak bez zbytočného odkladu (§ 40 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní), nie je možné znenie rozširovať o ďalšie podmienky pre možnosť prihliadať na dôvody zrušenia rozhodcovského rozsudku (v danom prípade o podanie návrhu o námietke právomoci na súd a právoplatné rozhodnutie o nej majú za to, že ak tak účastník konania neurobil, otázka právomoci je právoplatne rozhodnutá vec). Rozhodnutie rozhodcovského súdu o právomoci, proti ktorému nebol podaný návrh na súd (príp. tento bol vzatý späť) a ktoré v dôsledku toho nadobudlo právoplatnosť, nebráni súdu v konaní o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozsudku prihliadať na včas vznesenú námietku právomoci z dôvodu, že nedošlo k uzavretiu rozhodcovskej zmluvy (nie je tu prekážka res iudicata).

28. Neobstojí názor (prezentovaný generálnym prokurátorom), že by možnosť riešiť otázku právomoci bola závislá od procesnej formy rozhodnutia rozhodcovského súdu, teda či rozhodcovský súd rozhodne o námietke v konečnom rozsudku alebo samostatne uznesením pred konečným rozhodnutím.

29. Nemôže byť akceptovateľný ani stav odobrený odvolacím súdom, keď v situácii, že rozhodcovský súd si „privlastní právomoc“ a vo veci samej rozhodne, by už otázka jeho právomoci nemohla byť predmetom posudzovania v konaní o zrušenie rozhodcovského rozsudku (ak v rozhodcovskom konaní bol nedostatok právomoci namietaný včas).

30. Treba mať na zreteli, že pri interpretácii zákonných ustanovení nemožno tolerovať prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti, resp. k legitimizácii nezákonného stavu. Nemožno akceptovať výklad, že žalobkyňa, ktorá v rámci rozhodcovského konania namietala včas nedostatok právomoci rozhodcovského súdu, ale už nezotrvala na návrhu, ktorý podala na všeobecný súd, aby tento rozhodol o jej námietke, nemôže úspešne uplatniť dôvod podľa § 40 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o rozhodcovskom konaní.

31. Keď potom odvolací súd za daných skutkových okolností vylučoval možnosť skúmať

právomoc rozhodcovského súdu v rámci konania o zrušenie rozhodcovského rozsudku, tento jeho názor nemožno považovať za správny. Veľký senát považoval dovolanie žalobkyne za prípustné a dôvodné [§ 421 ods. 1 písm. c) CSP], preto rozhodol spôsobom uvedeným vo výroku tohto uznesenia.